

Motion till riksdagen 2012/13:Ju385

av **Kent Ekeroth (SD)**

Inför brottsprovokation

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa utökade möjligheter för rättsväsendet att använda sig av brottsprovokation.

Motivering

I dagens Sverige får inte polisen syssla med brottsprovokation, däremot är s.k. bevisprovokation tillåten. Gränsen mellan dessa två är inte alltid lätt att dra, något som får negativa konsekvenser för polisens utredningar. Det kan röra mindre saker såsom möjlighet att kontrollera om affärer säljer tobak och alkohol till minderåriga, men också större saker som grooming på internet och organiserad brottslighet.

Vad är brottsprovokation?

Brottsprovokation ingår i begreppet okonventionella spaningsmetoder och med detta avses ett agerande från polisens sida som syftar till att framkalla brott, medan en bevisprovokation syftar till att få fram bevisning om ett begånget brott, om vilket det föreligger misstanke. Brottsprovokation är inte tillåtet men det är bevisprovokation. Ibland kan gränsen mellan dessa vara svår att dra, något som beskrivs i utredningen *Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen SOU 2003:74*:

De brottsutredande myndigheterna, i första hand polisen, använder i dag utan uttryckligt lagstöd provokativa åtgärder av olika slag. Det brukar sägas att bevisprovokation är en tillåten metod medan brottsprovokation är förbjuden. Det råder emellertid en osäkerhet om vad som skall betecknas som bevis- respektive brottsprovokation, bl.a. eftersom en och samma åtgärd kan leda till att man provocerar fram ett brott, t.ex. försäljning av

Fel! Okänt namn på

narkotika, vilket samtidigt kan vara bevis för ett brott, nämligen innehavet av narkotikan. En sådan åtgärd kan anses tillåten under förutsättning att polisen följer den principen att inte provocera någon att begå ett brott som denne annars inte skulle ha begått. Det måste framhållas att det bl.a. under den förutsättningen redan i dag är tillåtet med "brottsprovokation".

Ytterligare ett förtydligande om skillnaden mellan brottsprovokation och bevisprovokation från ovannämnda utredning:

Ett exempel kan vara att man provocerar någon som misstänks för innehav av något, t.ex. vapen eller narkotika, att använda vapnet eller sälja narkotikan, varigenom han också röjer sitt innehav. Det kan då sägas ha varit fråga om brottsprovokation i relation till försöket att använda vapnet eller sälja narkotikan, medan det inte kan sägas röra sig om annat än bevisprovokation i relation till innehavet.

Varför är det förbjudet?

Förbudet mot brottsprovokation grundar sig inte i någon vedertagen praxis eller finns i kodifierad form, det handlar om olika rättsprinciper. Den övervägande principen är att polisen aldrig får provocera eller i annat fall förmå någon att inleda en brottslig aktivitet. Detta anges ibland följa redan av principen att polisen aldrig får begå en kriminaliserad handling för att kunna efterforska eller avslöja brott. Det har sin grund i att det utgör anstiftan att förmå någon att begå brott. Att anstifta till brott är att begå en kriminaliserad handling. Avgörande sägs därför vara huruvida polisen förmår någon att begå ett brott som han annars inte skulle ha begått. Det finns ett fall från 2007 där rättegången ogiltigförklarades eftersom polisen använt sig av otillåten brottsprovokation, detta är ett tecken på att det finns starka signaler från polisens sida om att de måste få syssla med en viss typ av brottsprovokation för att kunna få tag i djupt kriminella individer.

När är det tillåtet?

Den bakomliggande anledningen till att provokativa åtgärder används av polisen och i viss utsträckning anses acceptabla, är att vissa typer av brott är svåra att upptäcka och leda i bevis samtidigt som det är angeläget att det sker en lagföring. Det gäller i huvudsak brott där det inte finns något utpekad brottsoffer men också brott där offret har skäl att låta bli att anmäla att brott har förövats (t.ex. utpressning) och andra brott vilka generellt sett är svåra att upptäcka på grund av att offret ofta är ovetande om att brott förövas, t.ex. mutbrott. Provokativa metoder har också visat sig vara effektiva vid olika former av köp- och säljsituationer, t.ex. vid återköp av stulen konst eller illegal tobaks- och alkoholförsäljning till minderåriga.

En kort sammanfattning om gällande rättsläge

- ? Det är aldrig tillåtet att provocera någon att begå ett brott som denne annars inte skulle ha begått.
- ? Det skall föreligga en stark misstanke om brott.
- ? Provokation får endast tillgripas vid allvarlig brottslighet.
- ? Behovs- och proportionalitetsprinciperna skall beaktas.
- ? Beslut att använda provokationen skall fattas av åklagare.
- ? Provokationsåtgärden måste dokumenteras noggrant.

Varför behövs brottsprovokation idag?

Sverige år 2011 är ett land där den organiserade brottsligheten fått fotfäste, ett land där det idag är de kriminella som har övertaget. Principerna om polisens verksamhet grundar sig på ett samhälle som inte existerar längre. Att vi har haft yrkeskriminella är en sak, men på det sättet de är organiserade, vilken typ av brott de utför, de internationella aspekterna med gränsöverskridande brottslighet, samt det faktum att det i våra förorter finns en bred rekryteringsbas borgar för att det krävs en rejäl översyn av hur vår brottsbekämpande verksamhet idag går till. Att använda sig av brottsprovokation är självfallet inte den perfekta lösningen, men då ska man också ta hänsyn till att det samhället som växt fram är långt ifrån perfekt. De satsningar som gjorts mot organiserad brottslighet har inte varit lyckade, ett av skälen är att lagstiftningen inte följt med i tiden.

Under vilka former anser vi att det ska vara tillåtet?

Vi vill att brottsprovokation ska tillåtas för allvarlig brottslighet. Inte bara de enskilda brotten straffvärde ska tas i beaktande utan även om brotten utförs i organiserad form och är systematiska. Organiserad brottslighet är ett sådant exempel. Även normalt sett svårutredda företeelser som olika typer av allvarliga sexualbrott, t.ex. trafficking, barnporr och grooming, bör vara föremål för brottsprovokation. Gemensamt för dessa brott är att de dels är ljusskygga och svåråtkomliga, dels att de förorsakar stort lidande för enskilda brottsoffer. Vi vill också att brottsprovokation ska tillåtas mot tobaks- och alkoholförsäljning och annan olaglig försäljning av substanser till unga eftersom att det är påkallat från ett betydande samhällsintresse.

Polisen ska i dessa fall kunna provocera fram ett brott som sedan lagförs utan hänsyn till den provokativa åtgärden vid straffmätning. Ett krav ska dock vara att personen är predisponerad att begå ett sådant brott genom att redan ha viljan. Omständigheter som skulle kunna antyda att en person är predisponerad att begå brottet kan t.ex. vara tidigare domar, samröre med organiserad brottslighet, tips ifrån källor eller andra uppenbara omständigheter såsom att en vuxen man tar kontakt med en minderårig flicka på internet. Polisen ska alltså inte provocera fram en vilja till att begå ett brott utan endast förse den

Fel! Okänt namn på

potentielle gärningsmannen med ett tillfälle, verktyg eller annan möjlighet att begå brottet.¹

Med detta förslag kommer polisen t.ex. att kunna provocera organiserade brottslingar att sälja narkotika och sedan lagföra dem för det. Polisen kommer dock inte kunna förmå en tidigare laglydig person att införskaffa narkotika och sedan provocera fram en försäljning eftersom personen saknat viljan till sådan brottslighet utan samräde med Polisen.

Säkerhetspolisen ska också kunna nyttja sig av brottsprovokation i underrättelseverksamhet för att förebygga, förhindra eller upptäcka allvarlig brottslighet.

Vem ska fatta beslutet om att tillåta brottsprovokation?

Vid förundersökning ska beslutet fattas av domstol på ansökan av åklagare. I brådskande fall ska interimistiska beslut kunna tas av åklagare som därefter skyndsamt ska testas av domstolen.

Vid underrättelseverksamhet ska beslut fattas av en oberoende nämnd så att besluten blir fristående från den verkställande myndigheten och den tilltänka tillsynsmyndigheten.

Stockholm den 5 oktober 2012

Kent Ekeröth (SD)

¹ SOU 2010:103, s. 147–148.